

TÜKETİCİ KREDİLERİNİN KULLANANLARA MALİYETİ VE BANKALAR AÇISINDAN MUHASEBELEŞTİRİLMESİ

Ar. Gr. Seval KARDEŞ

GİRİŞ

Finansman dünyasının dinamik yapısı bir çok yenilikleri beraberinde getirmektedir. Durmaksızın devam eden bu değişikliklerin temelinde yatan en önemli nedenlerden birisi rekabettir. Bankalar ve banka dışı kuruluşlar özellikle orta gelirli tüketicilerin finansal hizmetlerden faydalanmalarını sağlamak için bu piyasalarda, sundukları çeşitli ürünlerle rekabete girmişlerdir. Bu rekabetin getirdiği hizmet yarışı gün geçtikçe hızlanmaktadır. İşte bu hizmet yarışı içinde tüketici kredilerini de sayabiliriz.

Genel anlamda tüketici kredileri, herhangi bir hizmetin veya malın satın alınmasına bağlı olarak ya da olmayarak, ticari amaçlar dışında bireylere, sonradan belirli koşullarda geri ödenmek üzere verilen krediler olarak tanımlanabilir (1). Bu tanım uyarınca, "tüketici kredisi" özel ve tüzel kişilerin ticari amaçla kullandıkları kredileri ve kamu kuruluşlarının kullandıkları kredileri içermektedir.

---

(1) Pelin ALPERGİN, **Bireysel Bankacılık**, Türkiye Bankalar Birliği Araştırma ve Yayın Grubu, Ankara, 1990, s. 6.

Tüketici kredileri ilk kez I. Dünya Savaşı yıllarında ABD'de kişilerin konut edinme konusundaki finansal ihtiyaçları neticesinde ortaya çıkmıştır. Bunu izleyen yıllardaki endüstriyel gelişmeler kişilerin diğer konulardaki finansman ihtiyaçlarını beraberinde getirmiştir. 1960'lı yıllarda taksitli satış sistemi tüketici piyasasına giren bankalara bırakmıştır. Önceleri bankalar, tüketicilere taksitli satış yapan satıcıların alacaklarını finanse ederken, sonraları tüketicilere doğrudan doğruya kredi vermeye başlamışlardır.

Bankaların tüketici kredisi piyasası yaratmalarından sonra, sundukları kredilerde ve hizmetlerde rekabetin de etkisiyle hem sunulan ürünler hem de sunulan koşullar açısından çeşitlenmeler ve değişmeler meydana gelmiştir. Önceleri belirli bir malın satın-alımı ile sağlanan kredilerde teminat alımı ve taksit ödemeleri belirli kurallar çerçevesinde yapılırken, tüketici piyasasındaki değişmeler sonucunda, geri ödemelerde kişilerin gelirleri belirleyici faktör olarak ele alınmış ve buna göre sınırsız kredi kullanımı yöntemi geliştirilmiştir. Bu yöntemde göre de kredi miktarları artmış ve geri ödeme süreleri uzamıştır. Bunlarla birlikte kredi kartı kullanımları artmış ve overdraft kolaylıkları (açık itibar, hesabı aşan miktarlarda para çekme olanağı) ve kredi ile kiralama teknikleri ortaya çıkmıştır (2).

1. TÜKETİCİ KREDİLERİNİN SINIFLANDIRILMASI

Ülkeden ülkeye hatta bankadan bankaya farklılıklar göstermesine karşın temelde tüketici kredileri (3) :

1. Doğrudan nakit şeklinde verilenler veya,
2. Mal ve hizmet satın alınımının finansman ihtiyacını karşılamak amacıyla verilen krediler (Dolaylı Krediler veya Satın Alınmış Krediler veya Senet İskontosu)

şeklinde iki tür olarak karşımıza çıkmaktadır.

-
- (2) Alev AKKURT, **Tüketici Kredileri (2)**, T.C. Merkez Bankası Genel Müdürlüğü Seri No. 9, Mart 1989, s. 1-2.
  - (3) Peter S. ROSE, **Money and Capital Markets**, Business Publication, Texas, 1983, s. 355.

Doğrudan kredi vermede, banka ve tüketici olarak iki taraf vardır. Bu kredi türünde tüketicinin kredi değerliliği banka tarafından yapılır. Tüketicinin taksitli kredilendirilmesinde bankanın doğrudan katılmasının üstünlükleri şöyle sıralanabilir (4) :

- Banka kredi politikasını istediği tarzda uygulayabilir.
- Banka faaliyetlerinde daha büyük esnekliğe sahiptir.
- Banka tüketicinin mali ve kişisel niteliklerini daha iyi değerlendirebilir.
- Banka kredinin miktarını etkileyebilir.

Ticari bankalar, kendilerine kredi için başvuran müşterilerine doğrudan doğruya kredi açabilecekleri gibi, tüketicilere mal veya hizmet sağlayan perakendecilerden müşterilerinin borçlarını satın alabilirler. Ticari bankalar araba satıcılarının, mobilya satan mağazaların ve belli ölçüye kadar buzdolabı, çamaşır makinası, kurutucu ve televizyon vb. satan perakendecilerin elindeki bu tür kıymetli kağıtları satın alırlar. Buna “Dolaylı Finansman” veya “Satın Alınmış Krediler” denilmektedir. Satın alınmış krediler denilen bu krediler senet iskontosu olarak da bilinmektedir. Bu kredilerde üç taraf vardır. Satıcı, kredi alan ve bankadır. Satıcı işletme kredi talebini kabul eden, senetleri ve diğer formları düzenleyen taraftır. satıcı işletmeler senetleri bankaya iskonto ettirerek mal ya da hizmetin bedelini nakit olarak tahsil ederler.

Bankalar açısından dolaylı kredinin farklılıkları şunlardır (5):

1. Banka taksitli mal ya da hizmet satın alan kişiyle doğrudan bir ilişkiye girmemektedir. Dolayısıyla kişiyi değerlendirme fırsatına sahip değildir.
2. Bankadan doğrudan kredi alan tüketicilerin geri ödemelerindeki tutumları ile dolaylı yoldan kredi alan tüketicilerin geri ödemelerindeki tutumları arasında farklılık vardır.
3. Banka tüketiciyle doğrudan doğruya görüşemeyeceği için sahtekarlık veya yanlış anlamaların oranı artabilecektir.

(4) Nurhan AYDIN, **Tüketici Kredileri**, Anadolu Üniversitesi Yayınları No. 474, Eskişehir, 1991, s. 35.

(5) ALPERGİN, a.g.k., s. 8.

Bankalar açısından tüketicileri dolaylı yoldan finanse etmenin riski doğrudan finanse etmeye göre daha yüksektir. Bundan dolayı da bankalar, satıcı işletmelerin senetlerini iskonto ederken, şu noktalara dikkat etmelidirler (6) :

- Satıcının mevcut ve geçmiş dönemlerdeki finansal durumu
- Bankayla olan ilişkiler
- Ticari referansları
- Satıcı işletmenin üretici işletmeyle olan ilişkileri
- Kredi raporlama acentalarının işletmeyle ilgili bilgileri
- Diğer finansal kurumların deneyimleri gibi.

Eğer banka bu noktaları araştırmadan olumlu sonuç alırsa satıcı işletmeyle ilgili daha ayrıntılı bir araştırmaya girer. Ülkemizde ve çeşitli ülkelerde bankaların satıcı işletmelerin senetlerini finanse etmede uyguladıkları üç yöntem vardır. Bunlar: Tam rücu hakkı olan, Rücu hakkı olmayan ve Geri alma yöntemidir (7). **Tam rücu hakkı olan** yöntemde, satıcı, alacaklarını sattığı bankaya şartsız bir garanti verir. Şöyle ki tüketici bankaya geri ödeme yapmaz ise satıcı bankaya ödemeyi yapar. Banka açısından az riskli bir yöntemdir.

Rücu hakkı olmayan yöntemine göre, banka satıcıdan senetleri satın alırken ciroyu şart koşmaz. Dolayısıyla senetleri satın aldıktan sonra satıcının yükümlülüğü ortadan kalkar. Bu yöntem oldukça risklidir.

Geri alma yönteminde ise, tüketici ödemesini zamanında yapmazsa satılan mal bankaca, tüketiciden geri alınacaktır. Satıcının senet tutarını bankaya ödemesini takiben banka malı belli bir zaman zarfında satıcıya geri gönderir. Rücu hakkı olmayan yöntemine göre daha az risklidir.

2. TÜKETİCİ KREDİLERİNİN ÇEŞİTLERİ

2.1. Taşıtlı Kredisi: Bankalar taşıtlı sahibi olmak isteyen kişilere taşıtlı kredisi adı altında tüketici kredisi verirler. Düzenli bir gelire

(6) Robert H. COLE, **Consumer and Commercial Credit Management**, Richard D. Irwin Inc., Homewood, Illinois, 1988, s. 66.

(7) ALPERGİN, a.g.k., s. 8-9.

sahip kamu ve özel sektörde çalışanlar, serbest meslek sahipleri taşıt kredisinden yararlanabilirler. Bankalar kredi verilecek taşıtın kullanılmış olup olmamasına bakmamaktadır. Kredi miktarı 15 milyondan azami 150 milyona kadar olup 3 aydan 24 aya kadar aylık vadelerle, taşıt kredisine uygun özel faiz oranlarından kredi talep edenler yararlanabilirler. Bankalar sıfır km. taşıtlar için KDV'li fatura bedelinin %90'ına kadar kredi öderler. Ayrıca kredi talep eden kişiler krediyi geri ödeyene kadar aracı bankaya rehin etmek zorundadırlar. Taşıtların alan kişiler taşıtlarını peşin para avantajları ile alacaklar için vade farkını, taşıt alım vergisini ve KDV'yi ödemeyeceklerdir.

2.2. Konut Kredisi: Bankalar orta gelirli kişilerin konut sahibi olabilmeleri için bu kişilere konut kredisi vermektedirler. Ülkemizde üç çeşit konut kredisi verilmektedir. Bunlar: a. Hazır konutlar için kredi, b. İnşa halindeki konutlar için kredi, c. Kredi niyet mektuplu kredi'dir. Kimi bankalar kredi vermek için konutun tamamlanmış olması şartını koyarken, kimileri konutun inşa halinde olması durumunda bile kredi vermektedirler. Her üç tip krediden faydalanırken kişilerin konut (yuva) hesabı açtırmaları gerekir. Bu konut hesabı genellikle kişilerin almak istediği 1/3'ünü oluşturmaktadır. Kişi kredi almak için başvurduğunda krediyi almadan bu parayı yatırmak zorundadır. Krediyi aldıktan sonra banka bu parayı krediyi alan kişiye iade eder. Konut kredisi genellikle 1 yıldan azami 5 yıla kadar vadeli. Kredi, kişilerin ödeme gücüne ve tercihlerine göre belirlenen vadede aylık taksitler halinde geri ödenir.

2.3. Tüketim Kredisi (Nakit Kredisi): Bankalar kişilere ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla tüketim kredisi yani nakit kredisi verirler. Kişiler, tüketici kredilerini kendi seçtikleri taksitlerle bankanın uyguladığı faiz oranları üzerinden vade farkı ile geri öderler. Tüketim kredisi kullanarak tüketiciler alışverişlerini taksit yerine peşin para ile yapmak imkanını elde ederler. Böylece yapılacak ödemelerde peşinat iskontosundan yararlanabilirler.

2.4. Ev Eşyası Kredisi (İhtiyaç Kredisi): Bankalar kişilere ev eşyası kredisi verirler. Bu krediyi kullanacak kişilerin en çok net maaşlarının üç katı kadar kredi verilir. Yani kredinin verildiği an malın faturasının bankaya verildiği andır. Ayrıca mala karşılık kesilen fatura paranın ödendiği tarihe ait olmak zorundadır.

2.5. Kredi Kartları: Bankalar lisans sözleşmeleri yaparak kredi kartlarını pazarlamaktadırlar. Ülkemizde kredi kartları genelde bankalar tarafından verilmektedir. Türkiye’de kredi kartları masraf kartı, kredili kredi kartı ve borç kartı olarak üç türde de kullanılmaktadır. En çok kullanılan tür masraf kartı özelliği gösterenlerdir. Kredi kartı verildiğinde kart hamillerinden belirli bir yıllık ücret alınmaktadır. Kredi kartı verilirken tüketicinin gelir düzeyine ve ödeme gücüne göre banka tarafından bir harcama limiti ve nakit çekebilme limiti belirlenmektedir. Bundan dolayı kredi kartlarını da tüketici kredilerinin bir çeşidi olarak kabul edebiliriz.

3. TÜKETİCİ KREDİLERİNİN OLUMLU ve OLUMSUZ YÖNLERİ

Bankaların tüketici kredileri uygulamaları, bu kurumların dışında üreticilere ve alıcılara da çeşitli olanaklar sağlar.

Tüketici, ihtiyaçlarını akit ödemek zorunda kalmaksızın satın alma olanağına kavuşurken, tüketici malını peşin olarak satabilir. Bankalar bu tür kredi vermek yoluyla riski yaymayı gerçekleştirirken sektörel dalgalanmalardan etkilenmeyecek sağlam ve yaygın bir kredi potansiyeline kavuşmaktadır.

Tüketici kredilerinin olumlu görülen yönlerinden biri de malların kitle üretimini teşvik ederek geniş bir kitlenin bir çok mala sahip olmasına ve bu kitlenin refah ve yaşam standartlarının yükselmesine olanak tanınmasıdır.

Belirli bir gelire sahip kişilerin imkanlarını artıran tüketici kredilerinin bu yolla tüketim mallarına olan talebi de yukarı çektiği ve satışların hızlanmasını sağladığı ortaya çıkmaktadır. Ancak tüketicilere sağlanan bu satın alma kolaylığının bazı olumsuz etkileri olabileceği de göz önüne alınmalıdır. Tüketici kredilerinin kişileri aşırı belki de gereksiz tüketime iteceği gibi, yapacakları tasarrufu azaltacağı, gelecekteki tasarrufların bugünden harcanmasının kişilere nakit sorunu yaratacağı ve diğer tasarruf alanlarına yatırımı azaltacağı düşünülmektedir.

Tüketici kredilerinin aşırı bir şekilde kullanılması aynı zamanda ülke ekonomisi üzerinde de enflasyonu artırıcı şekilde olumsuz etkiler yaratmaktadır. Ayrıca alınmasındaki kolaylık nedeniyle, kişisel borç yükünü arttırarak bu kredilerin geri dönmesi tehlikesinden de söz etmek mümkündür.

4. TÜKETİCİ KREDİLERİNİN TÜRKİYE UYGULAMASI

Gelişmiş ülkelerde yıllardır kullanılan tüketici kredileri son 10 yıl içinde ülkemizde oldukça önemli bir bankacılık olayı olmuştur. Bu uygulama oldukça geç kalınmış bir uygulamadır.

Ülkemizde bankalarca bugüne kadar bu şekilde yaygın bir kredi türünün tüketiciye sunulmasının başlıca nedeni yeterli alt yapının oluşmamış olmasıdır. Engellerden en önemlisi bankalar kanununun tacir olmayanlara verilecek kredilerde getirdiği sınırlamalardır. Son yıllarda belirtilen alt yapı eksikliklerinde herhangi bir gelişme olmamıştır. Buna rağmen çok şubeli bir çok banka büyük rakamlarla tüketici kredilerine yönelmişlerdir.

Bu değişimin nedenleri (8) :

- a. Yüksek faiz politikaları nedeniyle kredibilitesi yüksek işletmeler öz kaynağa yönelmiş ve kredi talepleri azalmıştır.
- b. Kredi talepleri daha çok 2. ve 3. kalitedeki işletmelerden gelmekte, dolayısıyla kredi riski artmaktadır.
- c. 1988 eylül ayındaki faiz şoku bankalarda büyük fonların oluşmasına neden olmuş, bu fonlar kısa sürede plase edilmiştir.
- d. Kredibilitesi yüksek işletmeler, ilan edilen faizlerle kredi kullanmamakta, bu firmalara tercihli faizler uygulanmakta veya düşük faizle spot kredi verilmektedir.
- e. Tüketici kredilerinde, tüketicinin faiz pazarlık gücü yoktur ve genelde tüm bankaların tüketici kredi faizleri uygulanabilir, kredi faizlerinin üstündedir.

Bankalar, tüketici kredileri yoluyla fon fazlası pahalı maliyetli kaynağı bir an önce plase etmek için riski dağıtarak, kredinin verimliliğini yani kârlılığını arttırarak, reklamları ve hizmeti yaygınlaştırarak müşteri sayısını arttırmayı amaçlamışlardır. Günümüzde tüketici kredileri bazı bankalarda satın alınacak malla ilgili sınırlamalar olmadan, kişinin herhangi bir ihtiyacını karşılamak için doğrudan nakit kredisi olarak verilmektedir. Öte yandan mal ve hizmet finansmanı konusunda belli bazı bankalar ilk aş-

---

(8) Osman OĞUZTÜRK, "Tüketici Kredisi", **Para ve Sermaye Dergisi**, Haziran 1989, s. 13.

mada otomobil finansmanına yönelik kredi uygulamalarına başlamışlardır. Daha sonra tüketici pazarına giren bankalar, tüketiciyi belirli sektör mallarının finansmanına yöneltmişlerdir. İleriki aşamalarda ise özellikle bazı gazetelerin pazarlama şirketleri ile anlaşma yaparak, söz konusu işletmelerin düzenleyeceği satış kampanyalarındaki alıcıların banka tüketici kredileri ile finanse edilmesine yönelmiştir. Günümüzde Türkiye’de halen 12 banka tüketici kredisi vermektedir. Tüketici kredilerinin mal ve hizmet gruplarına göre dağılımına bakıldığında en büyük payı %46 ile otomobil kredileri, %15.1’lik payla beyaz eşya, elektronik ve elektrikli eşya ve %8.7’lik payla ev eşyaları almaktadır (9).

Tüketici kredileri, genelde 3-14 ay vadeli olarak kullanılmaktadır. Azalan bakiyeler dikkate alınarak hesaplanan faiz oranları Mayıs 1992 itibariyle bankalara göre aylık %6.5 - %7 arasında değişmektedir. Kredi miktarları 500.000 TL ile 15.000.000 TL arasında değişmekte, bu miktar otomobil kredilerinde 50.000.000 TL’ye ulaşmaktadır. Otomobil kredilerinde 24 aya kadar vade yapılabilmektedir. Müşteriler geri ödemeleri taksitler halinde yaptıklarından, kredi miktarlarının tespit edilmesinde zaruri giderler çıkarıldıktan sonra kalan net gelirin taksit tutarlarını karşılaması koşulu aranmaktadır (10).

Tüketici kredilerinde bankaların yöneldiği hedef kitle orta ve üst düzeyde gelir elde eden ücretli, emekli ve serbest meslek sahipleridir. Bankalar, satın alınacak mal ve hizmetlerin karşılığında verecekleri krediyi doğrudan nakit olarak müşterilerine ödeyebildikleri gibi, satıcı işletme ile anlaşma sağlandığı taktirde fatura karşılığı firmaya da ödeme yapabilmektedir.

5. TÜKETİCİ KREDİLERİNİN KULLANIM MALİYETİ

Kredi ister mal ya da hizmet karşılığı, isterse nakit olarak kullanılsın bir maliyeti vardır. Kredinin maliyeti faizle ölçülür. Kredinin kullanılıp kullanılmaması ya da ne miktarda kullanılacağını belirlemede temel faktörlerden biri FAİZ’dir.

---

(9) Pınar AYAROĞLU, “Tüketicinin Finansmanı, Riski Tabana Yayma”, *Bankacılık Dergisi*, Yıl 1, Sayı 1, Nisan 1990, s. 50-51.

(10) ALPERGİN, a.g.k., s. 18.

Tüketici kredileri açık uçlu ve kapalı uçlu olmak üzere ikiye ayrılır (11).

Açık uçlu krediler, kredinin sürekli yenilenmekte olması durumudur ve süresi genellikle 30 gündür. Bankalarca verilen kredi kartlarını açık uçlu kredilere örnek olarak verebiliriz.

Kapalı uçlu krediler ise (buna taksitli kredilerde denilmektedir) kredi miktarının belli olması ve değişim göstermemesi durumudur. Her iki kredi türünde de maliyetin önemi ve hesaplanması farklılık göstermektedir. Burada, Türkiye’de genelde bankaların açmış olduğu tüketici kredisi türü olan kapalı uçlu kredileri ele alınacak ve bu kredi türü için maliyet hesaplaması yapılacaktır. Kapalı uçlu kredilerde kredi miktarının büyüklüğü ve kullanım süresinin uzunluğu nedeniyle kredi maliyetinin belirlenmesinin önemi, kredi verenler kadar kredi kullananlar için de büyüktür. Ayrıca kredi maliyetinin yani faizin bilinmesi kullananların alternatif kaynakları değerlendirebilmelerini ve rasyonel karar alabilmelerini sağlar.

Kapalı uçlu krediler, bir ödemeli ve taksitli krediler olmak üzere ikiye ayrılır (12). Ayrıca taksitli kredilerde eşit ve değişken taksitli olmak üzere kendi içinde ikiye ayrılır.

a. Bir Kere Ödemeli Krediler: Tüketicilerin bankalardan bir defada ödemek üzere aldıkları nakit kredilerdir. Bu tür kredilerde tüketicinin yükleneceği faiz oranı şu formülle bulunur:

$$\text{FAİZ ORANI} = \frac{\text{ÖDENEN FAİZ}}{\text{ALINAN KREDİ}}$$

ÖRNEK :

Alınan Kredi = 4.000.000 TL

Ödenecek Tutar = 5.000.000 TL

Faiz Oranı = ?

5.000.000 — 4.000.000 = 1.000.000 TL Ödenen Faiz

(11) AYDIN, a.g.k., s. 54.

(12) AYDIN, a.g.k., s. 58.

$$\text{Faiz Oranı} = \frac{1.000.000 \text{ TL}}{4.000.000 \text{ TL}} = \%25 \text{ (yıllık)}$$

Eğer kullanılacak kredi ve faiz oranı belli ise ödenecek faiz tutarı şu formül kullanılarak bulunur:

Alınan Kredi : 4.000.000 TL

Faiz Oranı : %25

Vade : 1 yıl

$$\text{Ödenecek Faiz} = \text{Kullanılacak Kredi} \times \text{Faiz Oranı} \times \text{Süre (Yıl)}$$

$$= 4.000.000 \text{ TL} \times \%25 \text{ (Yıllık)} \times 1 \text{ Yıl}$$

$$= 1.000.000 \text{ TL (1 yıllık)}$$

Bu hesaplama şekli «basit hesaplama» olarak adlandırılır.

b. Taksitli Krediler: Taksit belirli bir zaman süresi içinde, eşit zaman aralıklarıyla (1 ay, 3 ay, 6 ay, 1 yıl) yapılan ödemelerdir. Eşit zaman aralıklarıyla ödenen taksitler birbirine eşit olabilir ya da olmayabilir. Genelde Türkiye’de eşit taksitli kredilerin uygulanması vardır. Ülkemizdeki bankaların verdiği taksitli kredilerde, kredinin faizi ile ilgili yıllık nominal faizden veya %6.5 - %7 aylık bir faizden bahsedilmektedir. Bu durumda kredinin gerçek maliyeti konusunda herhangi bir açıklama yapılmamaktadır. Eğer bir kredinin tamamı dönem sonuna kadar kullanılırsa bu durumda kredinin nominal faizi ile gerçek faizi birbirine eşit olacaktır. Eşit taksitli kredilerde kredinin tamamı yalnızca 1 devre kullanılmakta olup, her devre alınan kredinin bir kısmıyla o devreye ait faizi ödenmektedir. Dolayısıyla kredinin gerçek faiz oranı nominal faiz oranına eşit olmamaktadır.

Örneğin, 5.000.000 TL her ay ödemeli, 12 ay vadeli ve %6.5’den nakit şeklinde kredi olarak alınmak istenirse. Basit olarak %6.5 X 12 ay = %78 yıllık faizi bulabiliriz. Bu hesaplama ile bulunmuş olan %78’lik yıllık faiz yanlış olacaktır. Çünkü burada bulunan %78 yıllık faiz oranı nominal faiz oranıdır. Oysa eşit taksitli tüketici kredilerinde nominal faiz ile gerçek faiz birbirine eşit olmaktadır bu nedenle de bulunan bu faiz oranı yanlıştır. Nominal faiz ile gerçek faiz oranının eşit olmamasındaki sebebi ise, alınan

kredinin tamamı bir kerede 12. ayın sonunda geri ödenmiyor, aylık eşit taksitlerle geri ödeniyor ve bu geri ödemelerin içinde ana paradan da bir kısım bulunuyor olmasıdır. Bütün bu sebeplerden dolayı 5.000.000 TL'lik nakit olarak alınacak tüketici kredisinin gerçek faizinin hesaplanabilmesi için bileşik faiz yönteminin kullanılması gerekmektedir. Eşit taksitli tüketici kredisinin yıllık gerçek faiz oranı şu eşitlik yardımıyla bulunabilir (13) :

$$[(qn) - 1] = \text{Yıllık Faiz}$$

veya,

$$i = (1 + i')^m - 1$$

i : Yıllık faiz oranı

m : Bir yıldaki devre sayısı

i' : Yıldan küçük devre faiz oranı

Buna göre %6.5 aylık faizin yıllık karşılığı,

$$[(1 + 0.065)^{12} - 1] = \%113 \text{ yıllık faizdir.}$$

Bankalardan alınacak kredilerden yüklenilecek aylık faiz oranı yanında %5 (BSMV) - faizin %5'i - Banka ve Sigorta Muamele Vergisi, %6 (KKDF) - faizin %6'sı - Kaynak Kullanım Destekleme Fonu ekleyerek aylık yüklenilen faizi daha da arttırmaktadır. Tüketici kredisi veren bankalardan alınacak nakit kredilerde BSMV ve KKDF dahil aylık kullanım maliyeti oranı yaklaşık %7'i, bunun yıllık karşılığı ise %125'e karşı gelmektedir.

Uygulamada bir ödemeli ve taksitli ödemeli durumlarda aylık faiz aynı değildir. Bir ödemeli kredilerde aylık faiz %9.5 - %10'a gelecektir. Bunun yıllık tutarı ise %180'e karşı gelmektedir.

Buraya kadar anlatılanlara göre verilen örnek bir tablo şeklinde aşağıda hesaplanarak düzenlenmiştir. Bu tablodan detaylı olarak aylık taksit tutarı içinde ne kadarının faiz, ne kadarının

---

(13) Feridun ÖZGÜR, **Ticari Hesap ve Mali Cebir**, İstanbul Üniversitesi Yayın No. 2525, İstanbul, 1979, s. 115.

BSMV ve KKDF ile ana paradan ödenen tutar olduğu görülmektedir (14).

Ana Para	Aylık Faiz Oranı	Faiz Miktarı	%5 BSMV + %6 KKDF	Faiz + %5 BSMV + %6 KKDF	Aylık Taksit	Anapara Ödemesi
5.000.000	6,5	325.000	35.750	360.750	636.740	275.990
4.724.010	6,5	307.000	33.776	340.836	636.740	295.904
4.428.106	6,5	287.826	31.660	313.486	636.740	317.254
4.110.852	6,5	267.205	29.392	296.597	636.740	340.143
3.770.709	6,5	245.096	26.960	272.056	636.740	364.684
3.406.025	6,5	221.391	24.353	245.744	636.740	390.996
3.015.029	6,5	195.976	21.557	217.533	636.740	419.207
2.595.822	6,5	168.728	18.560	187.288	636.740	449.452
2.146.370	6,5	139.514	15.346	154.860	636.740	481.880
1.664.490	6,5	108.191	11.901	120.092	636.740	516.648
1.147.842	6,5	74.609	8.206	82.815	636.740	553.925
593.917	6,5	38.604	4.246	42.850	636.740	—

Örneğimizde, aylık %6,5 faiz oranıyla yüklenilen toplam faiz tutarı 2.379.200 TL ve BSMV ve KKDF miktarı da 261.707 TL'dir. Basit faiz yöntemiyle bu kredinin yıllık faiz oranı

(BSMV ve KKDF hariç)

$$2.379.200 \text{ TL} : 5.000.000 \text{ TL} = \%48' \text{dir.}$$

(BSMV ve KKDF dahil)

$$2.379.200 \text{ TL} + 261.707 \text{ TL} : 5.000.000 \text{ TL} = \%53' \text{dür.}$$

Alınan kredinin tamamı 12. ayın sonunda ödenecek olsa idi bulunan bu faiz oranı gerçek faiz olacaktı. Oysa burada her ay ödenen taksitlerin içinde ana paradan da bir kısım vardır. Dolayısıyla bankalarca kredinin faizi olarak bildirilen bu oran gerçek faizi göstermemektedir. Bu kredinin tüketiciye gerçek maliyeti aşağıda verilmiş olan formül kullanılarak bulunabilir (15):

(14) Burada verilmiş örnekteki veriler Nisan 1992 tarihinde tüketici kredisi veren bankalardan alınmıştır. Bu bankalara, 12 ayda geri ödenmek üzere verilecek 5.000.000 TL'lik tüketici kredisi için aylık yaklaşık 640.000 lira BSMV ve KKDF ödenmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Bu konuda daha geniş bilgi için AYDIN, s. 120.

(15) Taksitli kredilerde kredinin gerçek faizinin hesaplandığı bu yönteme "Bileşik Faiz Yöntemi" veya "Anuite Yöntemi" denir. Bu konuda daha geniş bilgi için AYDIN, s. 121.

$$K = T \times \frac{qn - 1}{qn \times (q - 1)}$$

veya,

$$\text{ALINAN KREDİ} = \text{TAKSİT TUTARI} \times \frac{(1 + \text{FAİZ})^{\text{dönem}} - 1}{(1 + \text{FAİZ})^{\text{dönem}} - i}$$

Bu formül hem aylık faiz hesaplanmasında hem de ödenecek taksit tutarlarının hesaplanmasında kullanılabilir. Formüle göre alınan 5.000.000 TL'lik kredinin aylık ödemeli eşit taksitleri şöyle olacaktır:

$$5.000.000 \text{ TL} = \text{AYLIK TAKSİT} \times \frac{(1 + 0.07)^{12} - 1}{(1 + 0.07)^{12} - 0.07}$$

$$\text{AYLIK TAKSİT TUTARI} = 636.740 \text{ TL}$$

(Ana paranın + Faiz + BSMV + KKDF)
bir kısmı

$$\text{YILLIK FAİZ ORANI} = [(1.07)^{12} - 1] = \% 125' \text{dir.}$$

Bu örnekten de görüleceği üzere alınan 5.000.000 TL'lik bir tüketici kredisi 12 ayda 636.740 TL'lik eşit taksitlerle geri ödenecektir. Bu kredinin kullanana gerçek maliyeti yıllık %125, aylık %7 olmaktadır. Kredinin aylık faiz oranı %6,5 olmakla birlikte, BSMV ve KKDF il tüketiciye maliyeti %7 olmaktadır.

6. BANKALAR AÇISINDAN MUHASEBELEŞTİRİLMESİ

Bankalar muhasebe işletmelerinde Türkiye Bankalar Birliğinin yayınlamış olduğu tekdüzen hesap planını kullanmaktadırlar. Örnekte kullanılan hesap kodları ve hesap isimleri bu hesap planında yer almaktadır (16).

- (16) Burada yer alan yevmiye kayıtları Ziraat Bankası'ndan alınmıştır. Diğer bankalarda da verilen tüketici kredileri için yapılan yevmiye kayıtları bu şekildedir.

— Kredinin Müşteriye Ödenmesi Durumunda Yapılan Yevmiye Kaydı :

118.20 TÜKETİCİ KREDİLERİ HS.	5.000.000.-
010 KASA HS.	5.000.000.-

— Müşterinin Her Ay Bankaya Taksitleri Ödemesinde ve Bankanın Aylık Faiz Tahakkukunda Yapılan Yevmiye Kaydı :

---

010 KASA HS.	636.740.-
118.20 TÜKETİCİ KREDİLERİ HS.	275.990.-
514.20 TÜKETİCİ KREDİLERİNDEN ALINAN FAİZLER HS.	325.000.-
390.22 KAYNAK KULLANIMI DESTEKLEME FONU HS.	19.500.-
380.005 BANKA VE SİGORTA MUAMELELERİ VERGİSİ HS.	16.250.-

---

* Burada yer alan 380.005 nolu BSMV hesabında toplananlar her ay sonunda hesaplanıp vergi dairesine gelecek ayın 15'ine kadar yatırılır.

* 390.22 nolu hesap KKDF ise dönemsonlarında genel müdürlük hesabına devredilir.

* 514.20 nolu hesap ise dönemsonlarında Kâr/Zarara devredilerek kapatılıyor.

Vadesi geldiği halde tahsil edilemeyen alacaklarda taksit olayı ortadan kalkmaktadır. Diğer bir deyişle, banka ile kredi kullanan tüketici arasındaki anlaşma hükümleri otomatikman ortadan kalkar. Banka kalan parayı müşteriden veya kefillerinden tahsil eder. Banka bu tür hesapları doğrudan kanuni takibe alıyor ve bu hesapları da "Kanunî Takipteki Senetler Hesabı"na devrederek izliyor. Faiz borcunun tamamı, müşterinin ödeme yapacağı zaman kalan tutar üzerinden hesaplanıp tahakkuk ettirilir. Buna BSMV (Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi) ve KKDF (Kaynak Kullanım Destekleme Fonu) dahil edilmez. Bu durumda bankanın uyguladığı faiz oranı % 180 veya daha yüksek olur. Kanuni takibe alınan senetlerde ise banka şu şekilde yevmiye kaydı yapmaktadır:

— Senedin Kanunî Takibe Alındığı Anda Yapılan Yevmiye Kaydı:

172.90 KANUNİ TAKİPTEKİ SENETLER HS.	XXX
118.20 TÜKETİCİ KREDİLERİ HS.	XXX

— Senedin Tahsil Edildiği Anda Yapılan Yevmiye Kaydı :

010 KASA HS.	XXX
172.90 KANUNİ TAKİPTEKİ SENETLER HS.	XXX

SONUÇ

Her geçen gün bireylerin tüketici kredisine olan ihtiyacı artmaktadır. İlk zamanlarda bireylerin kredi ihtiyaçlarını satıcı işletmeler karşılıyorken son 10 yıldır piyasaya bankalar da girmişlerdir. Tüketici kredilerinin boyutlarında meydana gelen bu genişleme beraberinde önemli sorunları da getirmiştir. Bu sorunlar ise tüketici kredilerine ilişkin gerekli yasal düzenlemelerin bulunmaması ve kredi piyasasında yeterli şeffaflığın olmamasıdır.

Kredi kullananlara kredilerin gerçek maliyetleri hakkında tam ve doğru bilgi verilmemesi bu nedenle de tüketicilerin korunmasının engellenmesi önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunu ortadan kaldırmak için bankalar tarafından kredi kullananlara kredinin gerçek maliyeti hakkında gerekli açıklamaların yapılması zorunluluğu getirilmelidir. Türkiye’de bankalarca verilen tüketici kredilerinin maliyetleri çok yüksektir. Bundaki amaç ise bankaların yüksek kâr elde etmek istemeleridir. Bunu önlemek amacıyla bankaları bu konuda denetleyecek bir birimin oluşturulması gerekmektedir. Bir diğer önemli nokta ise verilen kredinin vadesinden önce ödenmesi durumunda kazanılmamış faizin tahsil edilmemesine ilişkin bir düzenlemenin getirilmesi zorunluluğudur. Şu anda bu konuda ülkemizde herhangi bir uygulama yoktur.

Bütün bu konularda gerekli yasal düzenlemelerin yapılması ve yeterli açıklamaların yapılması durumunda tüketici kredileri bireyler için daha anlaşılır bir duruma gelecek aynı zamanda da bireylerin hakları da korunmuş olacaktır.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

- ALPERGİN, Pelin : Bireysel Bankacılık, Türkiye Bankalar Birliği Yayını, Ankara, 1990.
- AKKURT, Alev : Tüketici Kredileri (2), T.C. Merkez Bankası Yayını No: 9, Ankara, 1989.
- AYAROĞLU, Pınar : "Tüketici Kredisi" Para ve Sermaye Dergisi, Haziran, 1989.
- AYDIN, Nurhan : Tüketici Kredileri, Anadolu Üniversitesi Yayın No: 474, Eskişehir, 1991.
- COLE, N. Robert : Consumer and Commercial Credit, Management, Richard D. Irwin, Inc., Homewood, Illinois, 1988.
- OĞUZTÜRK, Osman : "Tüketici Kredisi", Para ve Sermaye Dergisi, Haziran, 1987.
- ÖZGÜR, Feridun : Ticari Hesap ve Mali Cebir, İstanbul Üniversitesi Yayın No: 2525, İstanbul, 1979.
- ROSE, S. Peter : Money and Copital Markets, Business Publication, Texas, 1983.
- Türkiye Bankalar Birliğinin Tekdüzen Hesap Planı, Türkiye Bankalar Birliği Yayını, Ankara, 1992.